

สรุปและขอเสนอแนะ

การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างแบบครอบครัวกับการเจริญพันธุ์ในเขตเมืองประเทศไทยครั้งนี้ ไม่อาจกล่าวอ้างเพื่อใช้เป็นหลักทั่วไปได้ว่าลักษณะใดที่มีผลต่อการเจริญพันธุ์มากที่สุด

ในข้อมูลจากโครงการวิจัยต่อเนื่องระยะยาว ๆ พบว่า ครอบครัวส่วนใหญ่ในเขตเมืองของประเทศไทยมีลักษณะเป็นแบบครอบครัวเดี่ยวมากที่สุด และครอบครัวขยายแบบที่ ๑ และ ๒ รองลงมาตามลำดับ เมื่อนำเอาลักษณะต่าง ๆ ทางประชากร เศรษฐกิจ และสังคมเข้ามาเกี่ยวข้องกับแบบของครอบครัว ปรากฏว่า

ในเรื่องลักษณะทางประชากรนั้น ทั้งอายุและอายุแรกสมรสมีส่วนเกี่ยวข้องกับจำนวนบุตร ทั้งนี้โดยขึ้นอยู่กับระยะเวลายาวนานของการสมรสด้วย จะเห็นได้ว่าในกลุ่มสตรีที่มีอายุปัจจุบันแตกต่างกันแต่มีอายุแรกสมรสเท่ากัน จำนวนบุตรจะไม่เท่ากัน เช่น สตรีที่มีอายุแรกสมรส ๑๕ - ๑๗ ปี ในกลุ่มอายุปัจจุบัน ๑๕ - ๒๔ ปีมีจำนวนบุตรเกิดรอดโดยเฉลี่ยในครอบครัวเดี่ยวเป็นจำนวน ๑.๖๓ คน ในครอบครัวขยายแบบที่ ๑ และ ๒ เป็นจำนวน ๑.๕๓ และ ๒.๐๗ คน ในกลุ่มอายุปัจจุบัน ๔๕ ปีขึ้นไปมีจำนวนบุตรเกิดรอดโดยเฉลี่ยในครอบครัวเดี่ยวเป็นจำนวน ๕.๕๓ คน ในครอบครัวขยายแบบที่ ๑ และ ๒ เป็นจำนวน ๖.๓ และ ๖.๘๗ คน และในครอบครัวขยายมีแนวโน้มที่จะมีการเจริญพันธุ์สูงกว่าในครอบครัวเดี่ยว

ในด้านเศรษฐกิจ พบความแตกต่างในเรื่องจำนวนบุตรระหว่างผู้ประกอบการ เกษตรกรรมและรับราชการ คือจำนวนบุตรเกิดรอดโดยเฉลี่ยในครอบครัวที่หัวหน้าครัวเรือนประกอบอาชีพเกษตรกรรมในครอบครัวเดี่ยว ๕.๕๔ คน ครอบครัวขยายแบบที่ ๑ และ ๒ จำนวน ๕.๐๘ และ ๖.๕ ส่วนในกลุ่มผู้รับราชการจำนวนบุตรเกิดรอดโดยเฉลี่ย

ในครอบครัวเดี่ยว ๓.๔๘ คน ในครอบครัวขยายแบบที่ ๑ และ ๒ มีจำนวน ๒.๖๖ และ ๒.๖๘ คน ในกลุ่มผู้ที่รับราชการนั้นในครอบครัวเดี่ยวมีจำนวนบุตรเกิดรอดมากกว่าครอบครัวขยาย ซึ่งอาจเป็นไปได้ว่า ในครอบครัวของผู้ที่ประกอบอาชีพรับราชการมีฐานะมั่นคง ในครอบครัวเดี่ยวไม่มีสมาชิกอื่น ๆ ที่เป็นภาระมากอย่างในครอบครัวขยาย จึงอาจมีบุตรได้มากกว่า ส่วนในกลุ่มที่ประกอบอาชีพอื่น ๆ จำนวนบุตรไม่ค่อยต่างกันมากนัก และสำหรับเรื่องฐานะทางเศรษฐกิจนั้นพบว่า เมื่อมีฐานะทางเศรษฐกิจสูงขึ้นจำนวนบุตรจะน้อยลง แต่ในเรื่องแบบของครอบครัวนั้นพบว่า ทั้งครอบครัวเดี่ยวและครอบครัวขยายในแต่ละระดับฐานะจำนวนบุตรไม่แตกต่างกันมากนัก

ในค่านสังคมนพบว่า การศึกษามีส่วนสัมพันธ์กับการเจริญพันธุ์ ในกลุ่มผู้ที่มีการศึกษาสูงมีจำนวนบุตรโดยเฉลี่ยต่ำกว่าผู้ที่มีการศึกษาน้อยกว่า แต่จะมีความแตกต่างกันน้อยมาก ในกลุ่มผู้ที่ไม่ได้รับการศึกษาและผู้ที่มีระดับการศึกษา ป. ๑ - ป. ๔ เนื่องจากเป็นการศึกษาในชั้นต้นจึงไม่ได้ให้แนวคิดอะไรที่ลึกซึ้งมากไปกว่าพวกที่ไม่ได้รับการศึกษา ความแตกต่างจึงมีน้อย และส่วนใหญ่แล้วในครอบครัวขยายจะมีจำนวนบุตรสูงกว่าในครอบครัวเดี่ยวเล็กน้อย เช่นในกลุ่มหัวหน้าครัวเรือนที่อายุ ๔๕ - ๕๔ ปี มีระดับการศึกษา ป. ๑ - ป. ๔ ในครอบครัวเดี่ยวมีจำนวนบุตรเกิดรอดโดยเฉลี่ย ๕.๓๓ คน ในครอบครัวขยายแบบที่ ๑ และ ๒ มี ๖.๐๒ และ ๖.๓๘ คน และสำหรับสตรีในระดับอายุ ๔๕ ปีขึ้นไป และมีระดับการศึกษา เช่น เดียวกันก็มีลักษณะไม่แตกต่างกันเท่าไรนัก

สำหรับลักษณะอื่น ๆ นั้น ในค่านความต้องการบุตรเพิ่มทั้งของหัวหน้าครัวเรือนและสตรีที่สมรสแล้วขึ้นอยู่กับจำนวนบุตรที่มีชีวิตอยู่ ถ้ามีบุตรที่มีชีวิตอยู่น้อยก็มีความต้องการบุตรเพิ่มมาก ถ้ามีบุตรที่มีชีวิตอยู่มากก็อาจไม่ต้องการหรือต้องการบุตรน้อย ในค่านดินที่อยู่อาศัยและเชื้อชาตินั้น มิได้ทำการศึกษาอย่างละเอียดเพียงแต่ศึกษาเพื่อเป็นแนวทางเท่านั้น

อย่างไรก็ตาม ในการศึกษาครั้งนี้ข้อมูลต่าง ๆ ที่ใช้ในการศึกษาอาจไม่มีความสมบูรณ์พอที่จะช่วยให้ทราบรายละเอียดต่าง ๆ ได้ชัดมากขึ้น ทั้งนี้ สตรีที่สมรสแล้วที่ตกเป็นตัวอย่างของการศึกษาก็ไม่ได้อรวมสตรีที่สมรสแล้วที่มีอายุ ๒๐ ปีขึ้นไป ด้วยเหตุว่า สตรีสูงอายุที่สมรสแล้วเหล่านั้น ได้ผ่านพ้นวัยเจริญพันธุ์ไปแล้ว อีกประการหนึ่งผู้ที่ตอบว่าไม่ทราบ ไม่รู้ ไม่ตอบ ซึ่งเป็นตัวอย่างที่น่าสนใจเป็นอย่างยิ่งก็ไม่ได้นำมาศึกษาด้วยในครั้งนี้ คำตอบที่ได้ในเรื่องต่าง ๆ อาจไม่ตรงความเป็นจริงประกอบกับในการศึกษาครั้งนี้ การวิเคราะห์ตัวเลขโดยแบ่งประเภทต่าง ๆ ละเอียดจนเกินไปทำให้ตัวอย่างกระจายมาก เช่นการแบ่งแบบของครอบครัวเป็นลักษณะต่าง ๆ และนำเอาทั้งการศึกษาและอายุปัจจุบันเข้ามาเกี่ยวข้อง เพราะฉะนั้นเนื่องจากตัวอย่างกระจายเกินไปการวิเคราะห์บางเรื่องจึงไม่พบความสัมพันธ์ของข้อมูล

การศึกษาลักษณะของแบบและโครงสร้างของครอบครัวอันมีผลต่อการเจริญพันธุ์นี้เป็นการศึกษาในเขตเมือง ปี ๒๕๑๓ เป็นเพียงการศึกษาจากในเขตเทศบาลที่ตกเป็นตัวอย่าง หากได้มีการศึกษาในเขตอื่น ๆ เพื่อเปรียบเทียบดู อาจช่วยทำให้เห็นความแตกต่างและลักษณะพิเศษมากไปกว่านี้ ซึ่งจะช่วยให้การศึกษาในเรื่องนี้สมบูรณ์ขึ้นและสำหรับใช้เป็นแนวทางในการศึกษาเรื่องอื่น ๆ ต่อไป